

О. І. Определянская
студентка магістратури ННІ педагогіки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: olichka_cs@mail.ru

Особливості формування етичних засад управлінської діяльності менеджера навчального закладу

У статті виокремлені особливості формування етичних засад для управлінської діяльності менеджера навчального закладу, здійснено аналіз реалізації теоретичних засад етичного менеджменту у практичній діяльності керівників різних рівнів управління. Розглянуті пропозиції щодо покращення етичних засад менеджерів навчальних закладів та можливості підвищення ефективності будь-якої ланки сфери менеджменту.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що станом на сьогодні, після перебудови економічної сфери України, постало питання всебічної підготовки працівників установ та організацій як державної, так і приватної форми власності з метою підвищення ефективності діяльності установи, її конкурентоспроможності і т.д. Надзвичайно актуальною є проблема, яка полягає у фактичній недостатності кваліфікованих працівників. Не виключенням є і система освіти, яка відреагувала на зростаючі потреби у кваліфікованих управлінцях збільшенням обсягів набору і розширенням мережі навчальних закладів, які ведуть підготовку фахівців саме з цього напрямку. З початку ХХІ століття підготовкою менеджерів стали займатися більшість вищих навчальних закладів як державної, так і недержавної форм власності. За офіційною статистикою, саме менеджери освітньої сфери найбільш не працевлаштовані за спеціальністю. Разом з тим, катастрофічно не вистачає кваліфікованих, високоерудованих та ефективних менеджерів, здатних працювати в динамічних умовах. Саме переповненість приватних та державних установ некваліфікованими кадрами, на думку таких вчених як А. Кредісов, Є. Панченко, В. Кредісов є основною причиною неефективного управління підприємствами в усіх сферах [1, с. 204]. Найбільш важливі питання, пов'язані з основними особистісно-діловими та професійними якостями управлінців, розглядають у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні науковці: Ф. Тейлор, А. Файоль, Р. Вдовиченко, А. Китов, В. Ургукін, Н. Шмельов, Дьук-Фукоа, Б. Карлоф, А. Гаврилук, М. Лагунова, Н. Нижник, Л. Пашко, І. Резакович, В. Шатун, Л. Васильченко, Л. Туріщева, С. Фролов, В. Маслов.

Метою статті є розгляд та обґрунтування особливостей формування етичних засад для управлінської діяльності менеджера навчального закладу.

Відомий спеціаліст з менеджменту Пітер Друкер підкреслює, що «підготовка менеджера стала необхідністю ... тому що сучасне підприємство стало одним із найважливіших інститутів нашого суспільства» [2, с. 193].

Якщо раніше процесу управління в будь-якій сфері суспільного життя не приділяли значної уваги, оскільки вважали, що лише одиниці не вміють керувати робочим процесом, то на сьогодні ми бачимо зовсім іншу ситуацію: поняття менеджера переросло у професію, яка потребує тривалої підготовки та практичного досвіду.

Більшість науковців доходять спільної думки, що неправильним є підхід, якщо у підготовці менеджера акцент роблять лише на професійних здібностях, адже особистісні якості в умовах сьогодення є не менш важливими. Зокрема особливу роль віддають необхідності реалізації етичних норм у сфері бізнесу та менеджменті. Для прикладу візьмемо роботу М. Лучко «Етика бізнесу – фактор успіху». М. Лучко на прикладі пострадянських країн розглядає всі аспекти бізнесових внутрішніх та зовнішніх відносин працівників підприємства і доходить висновку, що успіх будь-якого суб'єкта бізнесу, а також установи, яка має справу з управлінською діяльністю є неможливим без високоетичних якостей її управлінців [3, с. 156].

Крім того, питаннями соціального та етичного менеджменту займалися такі українські вчені як О.Сосніна, В.Косарева, Р. Пустовіт, О. Білорус та інші. Також питанням етикету менеджерів займається значна кількість поважних і досвідчених керівників процвітаючих фірм, компаній та установ, які організують спеціальні тренінги для осіб, які стикаються по роботі зі сферою управління [1, с.206].

Досвідчені керівники та практики аналізують причини невдач та успіхів, з якими стикались під час роботи чи бізнесу, виявляють власні помилки та розробляють конкретні кроки щодо їх усунення. Більшість з них розуміє значимість соціально-психологічних та культурних факторів, які впливають на діяльність підприємств різних галузей економіки. Фахівці з управління, характеризуючи менеджмент зазначають, що основну роль в ньому займає поведінковий аспект, психологічний та соціологічний нахил процесу управління, все більш актуальною стає необхідність реалізації етичних засад у бізнесі та менеджменті.

Сучасний керівник закладу освіти - це активна особистість, яка є суб'єктом професійних стосунків, а тому повинна знати і вміти застосовувати на практиці загальноприйняті правила етики спілкування. Виробничі, організаційні, фінансові завдання, вимагають від керівника освітнього закладу комплексу вмінь та навичок роботи з підлеглими, партнерами, керівництвом [4, с. 80].

У контексті цієї роботи актуальним є поняття “етика управління” – система етичних норм, які визначають поведінку суб'єкта управління в будь-якій управлінській ситуації. Останні вимагають поєднання основних управлінських принципів із загально гуманістичними, етичними вимогами, що передбачає не лише знання основних етичних норм взаємин між людьми, але і дотримання їх в практичній управлінській діяльності [5, с. 349].

На сьогодні накопичився значний зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки менеджерів. Науковці вивчають специфіку та особливості

управлінської діяльності та конкретні вимоги, яким повинна відповідати особа, щоб стати успішним та ефективним менеджером. Постійно удосконалюється навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах, зростають вимоги до фахівців з управління. Однак, організація та зміст підготовки спеціалістів з управління у вищих навчальних закладах України неповною мірою враховує необхідність формування у студентів загальної та етичної культури, використання засад етичного менеджменту у майбутній професійній діяльності.

На наш погляд, основою сучасного процесу управління є етичні норми у взаємовідносинах між суб'єктами управлінської діяльності (керівники, підлегли, партнери, споживачі, конкуренти). Ми вважаємо, що для підвищення ефективності будь-якої ланки сфери менеджменту, для початку варто трансформувати її в етичну. Дотримання суспільно значимих цінностей суб'єктами управління сприяє досягненню максимально очікуваних результатів (менеджер навчального закладу ніколи не досягне злагодженої роботи колективу та успішності свого закладу без взаємоповаги між працівниками, без доброзичливого відношення одне до одного, без співпраці та взаємодопомоги). Етичний менеджмент покращить діяльність будь-якої установи, саме тому він повинен стати загальноприйнятим не залежно від галузей економіки.

Ми вважаємо, що менеджмент, як процес управління повинен ґрунтуватися на втіленні саме етичних цінностей на рівні працівників трудового колективу, установи та у взаємовідносинах між суб'єктами. Це зробить акцент на реалізації потреб людей. Проаналізувавши наукові джерела, ми зрозуміли, що саме етична складова менеджменту визначатиме його продуктивну сутність у майбутньому.

Дотримання стику ділових стосунків є одним із основних критеріїв професіоналізму як окремого співробітника, так і організації в цілому. Під етикою розуміємо систему універсальних і специфічних моральних вимог та норм поведінки, реалізованих у процесі громадського життя. Відповідно етика ділових взаємин і ділового спілкування виділяє одну зі сфер громадського життя. Етичні норми службових стосунків ґрунтуються на загальноприйнятих нормах і правилах поведінки [6, с. 116].

Етичні норми виступають у ролі регулятора відносин у колективі, що або буде сприяти успішній діяльності організації для досягнення її цілей, або буде створювати перешкоди, вести до розпаду організації. Якщо адміністрація не буде регулювати етичні відносини, то процес регулювання може складатися стихійно. Якість етичних норм у діяльності організації багато в чому залежить від керівника, його авторитету. Авторитет керівника – це особистий вплив людини на колектив, який він здобуває своєю працею, професійними знаннями, організаторськими здібностями, нововведеннями, умінням працювати з людьми [7, с. 78].

Аналіз літературних джерел та практики управління дає підстави стверджувати, що реалізація засад етичного менеджменту у практичній діяльності керівників різних рівнів управління організаціями залежить від:

1) росту загальної та морально-етичної культури суспільства загалом та бізнесу зокрема, що є одним із важливих показників та умов розвитку не тільки організацій, але й людства;

2) розвитку особистості (споживача, працівника, керівника тощо) як найбільшої цінності суспільних відносин;

3) розвитку організаційної культури;

4) наявності освічених та висококваліфікованих спеціалістів з управління;

5) готовності менеджерів до зміни акцентів в управлінні і ін. [1, с. 205].

У своєму професійному й загальнолюдському існуванні керівник повинен стати прикладом для підлеглих співробітників. Маючи на увазі особистий приклад, у першу чергу відзначимо, що керівник повинен мати якості, які в загальному вигляді можна охарактеризувати таким чином: - організатор трудового процесу; - фахівець, компетентний у рішенні завдань довіреного підрозділу; - людина високої культури поведінки, що володіє знаннями й навичками в галузі етики ділових відносин [8, с. 117].

На нашу думку, особистість керівника є генератором нормотворення: еталонів, етичних настановлень, моделей комунікативної поведінки, які розповсюджуються на колектив, відтворюючись у процесах спілкування та спільної діяльності членів цього колективу. Це сприяє розвитку управлінської культури як системи домінуючих в організації цінностей, уявлень, думок, норм колективу.

Отже, проблема підготовки управлінців освітніми закладами до реалізації на практиці етичних засад є складною, однак має багато способів вирішення. На сьогодні, є першочергова необхідність у впровадженні системного та комплексного підходу до впровадження ефективної етичної та соціальної підготовки студентів саме в практичній площині. Також є доцільним застосування новітніх технологій, досвіду керівників зарубіжних навчальних закладів, які своїм прикладом стимулюватимуть етичний та професійний розвиток менеджерів освітніх закладів. Успіх у вирішенні розглянутої нами проблеми можливий лише у спільних зусиллях не лише викладачів вузів, а й управлінців-практиків та керівників освіти України, які мають можливість організувати ефективну міжвузівську взаємодію.

Список використаних джерел та літератури

1. Косинська О. А. Підготовка фахівців до реалізації засад етичного менеджменту / Косинська О.А. // Вісник ЗНУ. – 2011, № 1(14). – С. 203-207.

2. Питер Ф. Друкер Практика менеджмента / Питер Ф. Друкер. - М. : Издательский дом «Вильямс», 2007. - 400 с.

3. Лучко М. Л. Этика бизнеса - фактор успеха / Лучко М. Л. - М. : Эксмо, 2006. - 320 с.

4. Ізбаш С. С. Етичні норми поведінки керівника закладу освіти / С. С. Ізбаш, Г. В. Ручка // Теоретичні та прикладні питання сучасної психології та освітнього менеджменту : матеріали V міжнародного форуму (КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР Запоріжжя, Україна, 07-18 квітня 2014).

5. Введение в управление : учеб. пособие : в 3 ч. / под ред. А. Г. Гладышева, В. Н. Иванова, Н. В. Масловой. – М., 2007. – 360 с.
6. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т. Б. Гриценко, Т. Д. Іщенко, Т. Ф. Мельничук. — К. : Центр учбової літератури, 2007 — 344 с.
7. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Вікар, 2002. – 223 с.
8. Хміль Ф. Ділове спілкування : навч. посіб. / Федір Хміль. - К. : Академвидав, 2004. - 278 с.
9. Пустовійт Р. Ф. Обґрунтування концепції економічної моралі та етичного менеджменту / Р. Ф. Пустовійт // Економіка і управління. - 2003. - №2. - С.48-51.

О. Опрелянская

Особенности формирования этических основ управленческой деятельности менеджера учебного заведения

В статье выделены особенности формирования этических основ для управленческой деятельности менеджера учебного заведения, осуществлен анализ реализации теоретических основ нравственного менеджмента в практической деятельности руководителей разных уровней управления. Рассмотрены предложения по улучшению этических основ менеджеров учебных заведений и возможности повышения эффективности любого звена сферы менеджмента.

О. Oprelyanska

Features of formation of ethical principles for the management of the manager of the institution.

The article singled out especially the formation of ethical principles for the management of the manager of the institution analyzes the implementation of theoretical principles of ethical management in practice managers at different levels of governance. Consider proposals to improve morals management education and opportunities to increase the effectiveness of any level of management areas.